

Jan Attebaes en Rienk Posthumus

Vorige maand hebben we het over Ate en zijn zoon Jan Posthumus gehad. Over Jan, bijgenaamd Jan Attebaes, was ik nog niet uitverteld en daarom gaan we hier nog even verder. Tevens neem ik de gelegenheid te baat om ook iets te vertellen over zijn broer Rienk, de smid, omdat ik over deze geen voldoende tekst heb voor een aparte bijdrage. Het weinige dat ik wel weet en heb wil ik echter niet verloren laten gaan.

Jan Attebaes verkocht ook veel fietsen, plakte lekke banden, zette er een nieuwe bel op en repareerde kapotte onderdelen of verving deze. Voor de fiets naar de klant terugging werd hij eerst nog keurig opgepoetst! Bij de weg had Posthumus al in de jaren dertig een benzinepomp van Esso staan die met de hand bediend moest worden. Een van zijn goeie klanten was veehandelaar Wopke Schilstra die langs de boeren in de wijde omtrek ging en ook wekelijks met varkens naar de markt in Meppel reed.

Toen de oorlog uitbrak had Jan Attebaes net de tank van de benzinepomp helemaal gevuld, toen er minder goeie klanten kwamen. De Duitsers wilden tanken, maar Jan voelde daar niks voor. Hij moest snel van gedachten veranderen toen hij een revolver op de borst kreeg gezet en "es ist Krieg" toegesnuwd kreeg. Betalen was er uiteraard niet bij en toen de Duitsers later de hele tank leegpompten hield Jan het voor gezien. Behalve de dokter kwam er praktisch toch al geen parti-

culier meer tanken omdat de auto's gevorderd werden.

Ook fietsen werden in die oorlogstijd gevorderd. Jan Attebaes had de paar nieuwe fietsen in voorraad bij boer Op de Hoek in Ypecolsga in het hooi verborgen, maar bij de razzia in februari 1945 werden ze toch gevonden. Posthumus zag de Duitsers met zijn opgespoorde fietsen voorbijkomen, maar dat er ook het mooie kinderfietsje van dochter Trijntje bijzat, begroette hem nog het meest. De voorraad nieuwe fietsbanden was in eigen bedrijf goed weggestopt. Zo nu en dan werd er eentje gebruikt voor de ruilhandel in levensmiddelen. Het liep al tegen het einde van de oorlog toen veehandelaar Evert Pruiksmas dringend een nieuwe band nodig had en in ruil een heel schaap aanbood. Die transactie ging natuurlijk door en 's avonds kwam slager Jan Wittermans het dier in de wagenmakerij slachten. De wol kon zoon Ate goed gebruiken om garen te spinnen. Ate maakte die spinnewielen zelf en verkocht ze ook.

Ja, de derde generatie Posthumus was aangetreden. Zoon Ate had de ambachtsschool in Sneek gevolgd en ook een diploma hoefsmid behaald. Hij kon dus zowel in de wagenmakerij als in de smederij van zijn oom aan de slag. Al spoedig, vóór 1950, nam Jan Posthumus de smederij van zijn broer over en kon zoon Ate al het nodige smeedwerk en het hoefbeslag van paarden voor zijn rekening nemen.

Heel blij was ik met de afbeelding van vader en zoon Posthumus in werkkleding in de deuropening van de smederij. Afbeeldingen van mensen die bezig zijn in hun beroep zijn schaars want meestal was er dan geen tijd voor fotografie en er waren trouwens ook nog weinig mensen met een eigen fototoestel. Meestal ging men op z'n zondags naar de fotograaf en dan nog alleen voor een bijzondere gelegenheid. Des te aardiger om hier Jan Attebaes met een kettingkast en Ate met het frame daarvan en een schroevendraaier. Kennelijk was men met een fietsreparatie bezig.

Als ik de bewaarde nota's van thuis bekijk dan lieten wij heel vaak een lekke fietsband plakken, bijvoorbeeld op 3 december 1946: een band hersteld en buitenband f. 0,75. Kennelijk leenden we vlak na de oorlog ook wel eens een fiets bij Posthumus want op 8 januari 1947 vermeldt een nota: een rijwiel gebruikt f. 1,- en op 24 juni

van datzelfde jaar: rijwiel hersteld, ketting hersteld f. 0,75.

Ik geniet altijd van die oude nota's die een beeld van de verschillende werkzaamheden en prijzen geven. Het kleinste bedrag is f. 0,15 voor een klomp gekromt. Posthumus gebruikte voor de voltooid verleden tijd wel vaker een t in plaats van een d en dat euvel is trouwens op zijn dochter overgegaan.

Op 8 september 1947 geeft de foliogrote jaarrekening een bedrag van f. 5,75 aan voor: Sulkie hersteld met een nieuwe Zijle. Volgens mij was een sulky een tweewielig éénpersoons door een paard getrokken wagentje en zal er wel een nieuw dekzeil op gekomen zijn. Aan het eind van dat jaar waren mijn ouders f. 218,90 verschuldigd.

In 1948 konden kennelijk weer fietsen geleverd worden, want wij kregen een aparte nota van f. 149,75 voor een nieuw herenrijwiel. Gezien de grootte van het bedrag zal dat wel direct betaald zijn. Alle overige posten kwamen op de jaarrekening die ik maar wat graag betaalde, want dan kreeg je niet alleen een sigaar voor Heit maar zelf ook snoep of een zakcentje.

Het was gebruikelijk dat de rekening eenmaal per jaar aan huis werd betaald. Vooral op zaterdagmorgen kwam er nog al eens een boer langs die pas zijn melkgeld bij de zuivelfabriek had opgehaald en de rekening weer kon voldoen.

Er was ook een groot gezin met veel fietsen en dus veel reparaties, dat meer moeite had met betalen. In zo'n geval belde Posthumus met postkantoorhouder Rusticus wanneer de kinderbijslag werd uitbetaald en stuurde de rekening dan een paar dagen later in de wetenschap dat het gezin nu voldoende kasgeld zou hebben.

Eén keer vergiste Rusticus zich in de betaaldag en kreeg het betreffende gezin daardoor de nota een dag voor de kinderbijslag was uitbetaald. De moeder kwam bij Attebaes aan de deur en zei dat ze de rekening tot haar spijt nog niet kon voldoen. Posthumus vond dit héél vervelend en lag er een nacht wakker van dat hij de nota te vroeg had ingediend. Dat was niet zijn bedoeling geweest.

Voor 1949 tref ik in de boekhouding van mijn ouders twee jaarrekeningen aan. Een was er voor de wagenmakerij, de andere voor allerlei smeedwerk en hoefijzers. Dit wekt sterk de indruk dat Jan Posthumus de smederij per januari 1949 van zijn broer Rienk heeft overgenomen. Op 3 maart

1949 plaatste Ate 2 nieuwe hoefijzers voor f. 4,- en verlegde 2 andere hoefijzers voor f. 2,50 voor onze paarden.

De laatste zelf uitgeschreven nota die ik van Jan Attebaes heb, is die over 1966. Hij leverde een nieuwe lange stok en hooivork, herstelde nog steeds onze rijwielen en verkocht ons spijkers. Het handschrift op die nota is niet meer zo krachtig als voorheen. De allerlaatste nota over 1967 is dan ook door zijn dochter uitgeschreven, maar bewijst wel dat Posthumus nog op 87-jarige leeftijd zijn beroep uitoefende! Mijn eerste fiets, een Gazelle, kwam natuurlijk ook van Posthumus. Wat was ik er in 1955(?) trots en zuinig op, want ik meen me te herinneren dat hij wel f. 218,- had gekost.

Behalve fietsen, verkocht en verhuurde Jan Attebaes ook brommers zoals de Solex, Kapitein Mobylette en Berini. Voor een vakantie heb ik ook eens een Solex gehuurd, maar die herinnering is niet mijn beste, want Rients de Boer heeft me op zijn brommer de hele Eifel over moeten trekken omdat reparatie in Duitsland niet goed mogelijk was en ik pas vanaf Heerlen weer op eigen kracht kon rijden.

Jan Posthumus heeft tot op hoge leeftijd een uitstekende gezondheid gehad en is lang actief gebleven in zijn wagenmakerij, al werden er al lang geen wagens meer gemaakt. Fietsen en houten landbouwwerktuigen bleef hij wel verkopen en repareren. Maar ook de zeer sterken moeten uiteindelijk gaan en op 20 juni 1970 overleed Jan Attebaes, bijna 90 jaar oud. Zijn vrouw Geeske overleed vrij kort daarna op 15 februari 1971.

Zoon Ate Posthumus had kennelijk niet al teveel toekomst in het bedrijf gezien en was geëmigreerd in 1952. Zijn kunde als hoefsmid was zeer welkom in zijn nieuwe vaderland Canada. Al vond hij later een baan als technisch opzichter bij General Motors, het bekappen en beijzeren van paardenhoeven bleef hij nog daarnaast doen. Een emigrant moet alles aanpakken en zodoende kwam hij later in de in- en verkoop van eieren en heeft vervolgens ook nog 15 jaar lang een grote fruitfarm gehad.

Ate Posthumus trouwde met een uit Warns afkomstig meisje; zij kregen 4 kinderen waarvan de jongste Jan heet. Sinds een aantal jaren is Ate weduwnaar.

Dochter Trijntje trouwde op 21 maart 1957 met Marten Zondervan. De foto's van het bruidspaar en die van haar ouders op die feestelijke dag gebruiken we als laatste afbeeldingen bij dit onderdeel van deze bijdrage.

Marten was eigenlijk ook van plan te emigreren en nam al Engelse lessen bij Lolke Pruiksma, maar zijn ontmoeting met Trijntje bracht verandering in zijn plannen. Het jonge paar woonde eerst twee jaar in bij de wagenmakerij en verhuisde in 1959 naar Wierum achter Dokkum. In 1963 verkasten zij naar Slootdorp, maar kwamen in 1971 terug naar Woudsend.

Aanvankelijk was Marten bij de Agrarische Bedrijfsverzorging (boerenhulp), metselde, ging uit melken en was werkzaam als onderhoudstimmerman.

Al die zaken en meer werden in 1983 gecombineerd tot een eigen bedrijf in de vroegere wagenmakerij en smederij. Marten en Trijntje kregen twee kinderen: Jan Ate en Gretha (Geeske Doetje).

Het is prachtig dat het echtpaar Zondervan-Posthumus heel veel oude gereedschappen en voorwerpen van hun vader en oom Rienk bewaard hebben, zoals houtboren, schaven, originele carbidlampen voor fietsen, het aambeeld van

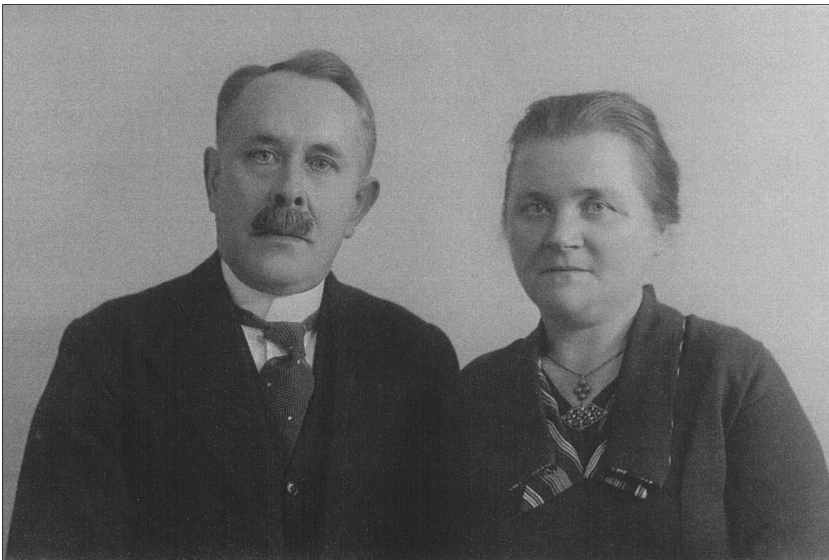

de smederij, maar ook het brilletje van hun (schoon-)vader. Het is met liefde uitgestald en zou zo tot een klein interessant museum kunnen worden uitgebouwd. Misschien beginnen ze na hun pensionering wel een Woudsender Oudheidkamer (een heimelijke wens van mijzelf!), want ze hebben de ruimte, de liefde voor oude voorwerpen en een begin van een fraaie collectie.

Rienk Posthumus en Gerritje Dijkstra

Over Rienk en Gerritsje, zoals ze in de wandeling werden genoemd, kan ik echt niet veel vertellen. Maar van Marten en Trijntje Zondervan kon ik wel een mooie foto van hen en een van hun enige kind Ate lenen en die moeten in mijn verhalen over Woudsend toch niet ontbreken.

In mijn prentbriefkaarten verzameling zit wel een op 11 februari 1911 gestempelde kaart die door Rienk, Mr. smid te Woudsend is verstuurd aan H. de Hoop, Mr. schilder te Capelle a/d IJssel. Voorzover ik het kan ontcijferen staat er "Geachte vriendin, Tot mijn spijt vond ik hedenmiddag u brief, dien gij ons gestuurd had, toen U de bruid was, en ik had deze weg bergt zodat ik hem niet meer kon vinden.

Nu U het huwlijksleven kan ik..... Dat is beter dan om onder een ander te staan. Graag zou ik willen dat wij iets nader bij elkaar woonden want ik woon hier in de vreemdte en mij vriendinnen zijn beide in Amerika. ik woon een goed uur van Balk daar kan ik..... later iets meer maar nu weet u toch waar zit”.

De tekst is wat raadselachtig en ik krijg de indruk dat die wellicht door Gerritje is geschreven. Zij was afkomstig uit Balk, terwijl Rienk in Woudsend was geboren en hij dus in 1911 niet in de vreemde woonde. Het was niet ongebruikelijk dat vrouwen toen voor de adressering de naam van hun man gebruikten.

Rienk had een smederij zoals we eerder zagen. Het echtpaar woonde niet bij de smederij, maar in een achter lindebomen verscholen huisje aan de Waechswâl dat later vervangen werd door een nieuw pand voor de familie Rijnja.

Ik kan het me goed herinneren dat hij een hoepel voor me maakte, waarschijnlijk met een ijzeren aandrijfstok die er met een oogje aan vast was gemaakt zodat je de hoepel kon aandrijven. Fascinerend om te zien, dat ijzer in het hete vuur tot dat het roodgloeiend was en de beide uiteinden tot een cirkel aaneen werden gehamerd.

Ook het bekappen van paardenbenen haal ik me zo voor de geest. Als de onderkant van de hoef dan vlak was, werd er een gloeiend heet gemaakt hoefijzer onder gezet, waarbij rook en sissende geluiden hoorden. Het rook niet erg lekker, vond ik. Het was uitermate zwaar werk om de paarden van nieuwe ijzers te voorzien. Met een groot schootsvel voor klemde Rienk het paardenbeen tussen zijn eigen benen vast en hamerde de nagels die het ijzer aan de hoef vastmaakten, erin.

Het was echt beulswerk en geen wonder dat Rienk dan ook de bijnaam “De beul” kreeg.

Ik heb in mijn ouderlijke papieren één nota van smid Posthumus uit 1947 kunnen vinden. Hij leverde o.a. een beste voorhoep om een wiel voor f. 12,50, terwijl voor een paard 2 nieuw en 2 verleid, dus 2 nieuwe hoefijzers en 2 verlegd, f. 6,50 werd betaald.

Smid Rienk Posthumus leefde van 4-8-1878 tot 29-5-1952. Hij heeft zijn zware beroep dus tot op zijn 70ste uitgeoefend. Zijn vrouw Gerritje Dijkstra is op 15-5-1887 geboren en op 5-2-1973 overleden. Hun enig kind, zoon Ate, leefde van 26-4-1915 tot 14-6-1999.